

«БЕКТЕМИН»

Батыралы Сыдыков атындагы

Кыргыз-Өзбек эл аралык

университетинин илим жана

инновация боюнча проректору,

тех.и.д., КР ФАУНУН академиясы

М.М. Исманов

« 01 » 02 2024-жыл

10.02.20 – тектештирме – тарыхый, типологиялык
жана салыштырма тил илими адистиги боюнча изденүүчү

ШАРИПОВА ЧЫНАР РАИМБЕКОВНА

КАНДИДАТТЫК МИНИМУМДУК ЭКЗАМЕНГЕ

КОШУМЧА ПРОГРАММА

**Тема: Ч. АЙТМАТОВДУН “АК КЕМЕ” ПОВЕСТИНДЕГИ ОРУСЧА,
НЕМИСЧЕ ЖАНА КЫРГЫЗЧА КОЛОРОНИМДЕРДИН
ПАРАСИНТАГМАТИКАЛЫК САЛЫШТЫРМА МҮНӨЗДӨМӨСҮ**

Илимий жетекчиден: фил.и.д., доцент А.Т. Абдраева

«Кыргыз филологиясы кафедрасынын»

отурумунда талкуулоо жана бекитүү

Протокол №6 « 01 » 02 2024-ж.

Кафедра башчысы _____ смайлова Б.Т.

Ош – 2024-ж.

Кошумча программанын мазмуну

10.02.20 – тектештирме – тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча кандидаттык сынактын максаттары төмөнкүлөр: сынактан өтүүчүнүн илимий изилдөөгө жана илимий тажрыйбаларды өткөрүүгө теориялык жана кесиптик даярдыгынын деңгээлин аныктоо, тил илими тармагынын негизги теориялык жана практикалык көйгөйлөрүн билүүсүн аныктоо, билим берүү практикасын илимий жактан камсыздоону жүзөгө ашыруу жөндөмдүүлүгүнө ээ болгондугун аныктоо.

Сынак аспиранттардын жана изденүүчүлөрдүн тандалган тема боюнча диссертациялык изилдөөнү аткарууда филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн теориялык даярдыгын, деңгээлин аныктоого багытталган.

Программа азыркы лингвистиканын антроборбордук парадигмасынын алкагындагы когнитивдик лингвистиканын өнүгүү жолдорун, изилдөө методдорун өз ичине камтыйт. Кыргызстанда изилдөөнүн көп сандагы объекттеринин ичинде тилдеги колеронимдерди кароо маселелери өзгөчө актуалдуулукка ээ. Когнитивдик лингвистиканын өнүгүү процесси жандангандыгына байланыштуу ар түрдүү концепттерди когнитивдик, этнолингвистикалык, лингвомаданий жана башка өңүттөн кароо алдынкы планга чыкты.

СУНУШТАЛГАН НЕГИЗГИ АДАБИЯТТАР

1. Соссюр, Ф. де Курс общей лингвистики (Извлечения) [Текст] / Ф. де Соссюр // История языкознания XIX и XX веков в очерках и извлечениях. - М., 1960.-Ч . 1.-829-845-6.
2. Виноградов, В. В. О категории модальности и модальных словах в русском языке [Текст] / В. В. Виноградов // Труды ин-та рус. яз. - М.; Л., 1950. - Т. 2. - С.41-68.
3. Ермолаева, Л. С. Система выражения модальности в современных германских языках (немецкий, английский, шведский и исландских языках)

- [Текст]: автореф. дис. ... канд. филол. наук / Л. С. Ермолаева. - М., 1964. - 42 с.
4. Баскаков, Н. А. Каракалпакский язык [Текст] / Н. А. Баскаков. - М.: Изд-во АН СССР, 1952. - Т. 2: Фонетика и морфология, ч. 1: Части речи и словообразование. - 477 с.
5. Зайнуллин, М. В. Модальность как функционально-семантическая категория [Текст] / М. В. Зайнуллин. - Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1986. - 124 с.
6. Зиндер, Л. Р. Современный немецкий язык [Текст] / Л. Р. Зиндер, Т. В. Строева. - М.: Изд-во на иностр. яз., 1957. - 420 с.
7. Иванова, И. П. теоретическая грамматика современного английского языка [Текст]: учеб. для студентов ин-тов и фак. иностр. яз. / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Поченцов. - М.: Высш. шк., 1981. - 286 с.
8. Джусаев, Ж. Грамматические средства выражения категории модальности в киргизском языке [Текст]: дис. . канд. филол. наук: 10.02.02 / Ж. Джусаев. - Фрунзе, 1984 - 167 с.
9. Илебаев, Э. У. Сопоставительно-типологическое исследование категории модальности и средств её выражения в английском и киргизском языках [Текст]: автореф. дис. ... канд. филол. наук / Э. У. Илебаев. - Алматы, 1997. - 20 с.
10. Карагулова М. К. Функционально-грамматическая характеристика модальных слов в английском и киргизском языках [Текст]: автореф. дис. ... канд. филол. наук / М. Карагулова. - Бишкек, 2019. - 24 с.
11. Розенталь, Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов [Текст]: пособия для учителя / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. - изд. 3-е испр. и доп. - М.: Просвещение, 1985. - 399 с.
12. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность [Текст] / отв. ред. А. В. Бондарко. - Л.: Наука, 1990. - 263 с.
13. Турсунов А. Категория времени глагола киргизском языке. / Вопросы категории времени и наклонения глагола в тюркских языках. - Баку: ЭЛМ,

1968.

14. Ярцева, В. Н. Исторический синтаксис английского языка [Текст] / В. Н. Ярцева. - М.: Изд-во АН СССР, 1961. - 306 с.
15. Штейнталь, Х. Грамматика, логика и психология [Текст] / Х. Штейнталь // История языкознания в очерках и извлечениях. - М., 1960. - С. 114-115.
16. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981. - 138 с.
17. Глисон Г. Введение в дескриптивную лингвистику. М., 1959. - 496 с.
18. Гуц Е.Н. Социолингвистика [Электронный ресурс]: учебное пособие/ Гуц Е.Н., Никитина Е.А. - Электронные текстовые данные. - Омск: Омский государственный университет им. Ф.М. Достоевского, 2015. - 204 с.
<http://www.iprbookshop.ru/59653.html>
19. Дербишева. З. К. Основы лингвокогнитивного сравнения языков. Москва. Флинта, 2019 г. - 336 с.
20. Зулпукаров К.З. Введение в китайско-киргизское сравнительное языкознание. Издательство: Бишкек. 2016. - 767 с.
21. Камбаралиева У. Дж., Стернин И.А. Русское и киргизское коммуникативное поведение. Воронеж: изд-во РИТМ, 2021. 220 с.
<http://sterninia.ru/index.php/izbrannye-publikatsii/itemlist/category/47-kommunikativnoe-povedenie-narodov-mira>
22. Кодухов, В. И. Общее языкознание [Текст]: учеб. для студентов ун-тов и пед. ин-тов / В. И. Кодухов; предисл. И. А. Цыгановой. - Изд. 5-е. - Москва: ЛИБРОКОМ, 2012. - 301 с.
23. Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику. М., 1978. - 247 с.
24. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. М., 1997. - 287 с.
25. Мечковская, Н. Б. Общее языкознание. Структурная и социальная типология языков [Текст] : учеб. пособие для студентов филол. и лингвист. спец. / Н. Б. Мечковская. - 3-е изд. - М.: Флинта : Наука, 2003. - 312 с.
26. Стернин И.А., Тагаев М. Дж., Камбаралиева У.Д. Основные

- направления и перспективы развития когнитивных исследований в Кыргызской Республике. «Вестник КРСУ», 2015, Том 15, № 2, С. 200-204.
27. Сыдыков А.Н. Этнолингвистика. Монография. Изд.: LAP LAMBERT Academic Publishing. - 260 с.
28. Тагаев М. Дж. Об определении суффиксоидов, полусуффиксов и их роли наряду с суффиксами в категоризации действительности (на материале разноструктурных языков) // Язык. Текст. Дискурс: Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК / Под ред. проф. Г.Н. Манаенко. Выпуск 29. Ставрополь: Изд-во СКФУ, 2020. - С.281-296 (в соавторстве Араевой Л.А., Ли С.И.).
30. Томсен В. История языковедения до конца XIX в: 2-е изд., стер. - М.: УРСС, 2004. - 160 с.
31. Успенский Б. А. Структурная типология языков. М., 1965.
32. Фортунатов Ф.Ф. Сравнительное языковедение [Электронный ресурс] / Ф.Ф.Фортунатов. - М. : Юрайт, 2018. - (Антология мысли).

СУНУШТАЛГАН ИНТЕРНЕТ РЕСУРСТАРЫНЫН ССЫЛКАЛАРЫ

- 1) <https://core.ac.uk/download/pdf/197386877.pdf>
- 2) <https://elibrary.ru/item.asp?id=37384411>
- 3) <http://www.prometeus.nsc.ru/archives/docs/koshkr.pdf>
- 4) <https://cheloveknauka.com/tsvetooboznacheniya-v-russkom-yazyke>
- 5) <https://scienceforum.ru/2011/article/2011001518>
- 6) <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/240407/1/539-542.pdf>
- 7) https://dmin.phyfiles/works/249_3231.doc
- 8) https://studme.org/109192/literatura/tsvet00b03nacheniya_raznyh_yazykah
- 9) <http://ebooks.grsu.by/philologos/zheshko-v-p-tsvetooboznacheniya-v-sovremennom-nemetskom-yazyke-kak-ob-ekt-issledovaniya-v-etnolingvistike.htm>
- 10) <https://moluch.ru/archive/48/6090/>
- 11) <http://diplomba.ru/work/78789>
- 12) <https://phsreda.com/ru/keyword/9858/articles>

13) https://journals.psu.by/specialists_education_pedagogy/article/view/1501

14) https://api-mag.kursksu.ru/media/pdf/023-007_6WKFbsl.pdf

КАНДИДАТТЫК МИНИМУМДУК ЭКЗАМЕНДИН КОШУМЧА ПРОГРАММАСЫ БОЮНЧА СУРООЛОРУ

1. Салыштырма тарыхый тил илиминин предмети.
2. Тилдердин генетикалык классификациясынын принциптери.
3. Тил үй-бүлөлөрү жана макро үй-бүлөлөр.
4. Тилдердин ареалдык типологиялык өзгөчөлүктөрү.
5. Типологиялык изилдөөнүн максаттары, ыкмалары жана принциптери.
5. Дүйнөлүк тилдердин типологиялык классификациясы.
6. Номинациялардын типологиясы.
7. Психолингвистикалык аспектиде ой жүгүртүү.
8. Тил илиминин предметине социолингвистикалык мамиле.
9. Инсандар аралык мамилелердеги тил.
10. Тарыхый социолингвистика. Тилдик байланыштар жана тилдердин эволюциясы
11. Салыштырма тарыхый тил илиминин калыптанышы.
12. В. Гумбольдт жана типологиянын калыптанышы.
13. Антроплингвистиканын негизги принциптери.
14. Тил илиминдеги лингвистикалык жана маданий багыт.
15. Тилди изилдөөнүн методдору.
16. Агглютинативдик тилдер.
17. Аморфтук тилдер.
18. Флективдүү тилдер.
19. Жалпы тил илими кандай илим?
20. Жалпы тил илими кайсы илимдер менен байланышат?
21. Жалпы тил илими боюнча жаралган эмгектер.
22. Жалпы тил илиминин изилдөө объектиси.

23. Жалпы тил илиминин изилдөө предмети.
24. Салыштырма метод.
25. Сыпаттама метод.
26. Тилди изилдөөнүн багыттары.
27. Тилди изилдөөнүн методдору.
28. Тил илиминдеги негизги агымдар.
29. Англис тилинин тарыхый өнүгүшү
30. Немис тилинин тарыхый өнүгүшү
31. Тил үй-бүлөлөрү жана макро үй-бүлөлөр.
32. Флексия жана сөз жасоо.
33. Тилдердин арсалдык типологиялык өзгөчөлүктөрү.
34. Типологиялык изилдөөнүн максаттары, ыкмалары жана принциптери.
35. Дүйнөлүк тилдердин типологиялык классификациясы.
36. Негизги концепттер.
37. Психоллингвистикалык аспектиде ой жүгүртүү.
38. Полнсемия, омонимия.
39. Америкалык этнолингвистика. Э.Сепир жана Б.Уорф.
40. Ф. де Соссюр - структуралык лингвистиканын негиздөөчүсү.

Б.Сыдыков атындагы

КӨЭАУнун кыргыз филологиясы

кафедрасынын башчысы,

филология илимдеринин кандидаты, доцент **Б.Т. Исмаилова**

« 01 » 02 2024-жыл

